

Nyt fra nationalparken

Kære læser

Emnefeltet i denne mail kan måske lede tankerne hen på Bent Fabricius Bjerres "Duerne flyver...". Sangen rummer en fortælling om længsel - om at drømme om dét, der er derude. I Bent Fabricius Bjerres sang ved man ikke, hvor duerne flyver hen, men til gengæld ved vi godt, hvor fuglene ved Vadehavet flyver hen: De flyver sydpå ad den [Østatlantiske trækrute](#). Og lige nu er rigtig mange fugle på vej.

Men inden trækfuglene takker af for i år, kan du opleve dem langs hele vadehavskysten, og i marskområderne kan du opleve stære-fænomenet sort sol, som til stadighed fascinerer tusindvis af gæster i området.

Med ønsket om rigtig god læselyst dejlige oplevelser ved Vadehavet - de bedste hilsner fra sekretariatet.

Nederlandsk delegation på besøg i Juvre

En nederlandsk-dansk delegation besøgte 1. september Rønmø for bl.a. at se og høre nærmere om det igangværende [Juvre Engsø-projekt](#). Gruppen på omkring 50 fagfolk var på studietur for at se nærmere på erfaringerne med natur- og landbrugsprojekter på lavbundslande og på samarbejder mellem lodsejere og andre interessenter. Turen var tilrettelagt af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Delegationen hørte om det gode samarbejde mellem to lodsejere, digelaget, Tønder Kommune og Nationalpark Vadehavet om at få skabt en nysø på godt 10 hektar i Juvre Enge. Det var fokus på den særlige kombination, hvor opgravningen af sand og klæg til forstærkningen af havdiget kombineres med et naturforvaltningsprojekt, som skaber nye og bedre levesteder for bl.a. engfugle og padder.

Der var også stor interesse for at høre om den danske model for etableringen og udviklingen af nationalparker, hvor der - i modsætning til i Nederlandene - arbejdes 'nedefra' og på basis af frivillige aftaler.

Bæredygtig udvikling - og mad over bål

Hvordan kan de, der besøger Vadehavet, bidrage til også at passe på naturen i området? Og hvordan kan turismen gøres mere bæredygtig?

Disse vigtige emner var på dagsordenen, da Nationalpark Vadehavet 7.-8. september mødtes i Varde med kolleger fra Tyskland og Nederlandene i den såkaldt trilaterale netværksgruppe for bæredygtig turisme.

Under sloganet 'One Wadden Sea - most sustainable World Heritage destination' har netværksgruppen udarbejdet en plan for arbejdet med bæredygtig turismeudvikling i vadehavsområdet. Planen skal præsenteres og godkendes, når repræsentanter fra tre lande med deres respektive miljøministre i spidsen i slutningen af november mødes til den 14. trilaterale regeringskonference om Vadehavet.

I forbindelse med mødet i Varde var der arrangeret et guidet besøg på museet [FLUGT - Refugee Museum of Denmark](#), og deltagerne fik også involveret i at lave bæredygtig mad over bål. Denne del stod naturvejleder Morten Vinding fra [NaturKulturVarde](#) for. Som det fremgår på billedet, stod menuen bl.a. på krabbesuppe.

Sundhed - Vadehav - Oplevelser

Naturen er en ramme, et sted der giver muligheder og skaber grupper, der mestrer noget. Hjernen får ro. Alle er lige. Mennesker er natur og naturligt forbundet. Vi er en del af økosystemet. I naturen kobler hjernen fra, og sanserne tager over. Sanserne er udviklet og trænet i tusinder af år. Kun de sidste 100 år har vi lukket os inde i bygningerne og væk fra naturen. Og vi vil helst være i noget oprindelig og helst uberørt natur. Her er Vadehavet ideelt.

Naturen skal også tænkes ind i uddannelserne. Og samtidig kan vi måske gøre noget godt for at naturen er attraktiv.

Alt dette - og meget mere, var på dagsordenen da naturvejledere, kommunale sundhedsfolk, undervisere og studerende mødtes til workshop på Myrthuegaard den 12. september. Jes Aagaard og Simon Høgmark (begge naturvejledere med mere) leverede inspirerende oplæg, der åbnede for nye perspektiver på tværfagligt samarbejde om sundhed og vadehav. Vi skal gøre meget mere i den retning. [Workshoppen er en del af ProwadLink projektet.](#)

Dagen har øjne - natten har ører

Du kan få historier fra hele Vadehavet, godnatlæsning til en stjerneklar nat og lære noget om den kulturhistoriske værdi af mørke i en nyudgivet folder om netop mørke "[Dagen har øjne - natten har ører](#)".

Vi ved nu, at mørke er godt for os - og for dyrene - og nu kan du hygge dig med, hvordan mennesker i Vadehavet har forholdt sig til mørket og fundet rundt i det. Måske bliver du selv inspireret til en tur under stjernehimlen (husk det tager 20 minutter i mørket, før dine øjne har vænnet sig til at se uden lys).

Vi kan klart anbefale dig at læse den lille folder, som tager dig gennem mareridt, drømme, djævelsild, nattens mirakler, hekse, dystre fester og andre hårrejsende og spændende historier.

Største ynglesucces i kystfugleprojekt

Nationalpark Vadehavet samarbejder med kommunerne, Naturstyrelsen, Forsvaret og en række frivillige fugle-entusiaster om at opsætte indhegninger til ynglefuglene på strandene ved Blåvand, på Fanø og på Rømø. Det drejer sig dels om markerings-hegn, som skal få mennesker (og deres hunde) til at gå uden om vigtige yngleområder for jordrugende fugle dels om strøførende hegn, som forhindrer prædatorer som ræve og mårhunde i at tømme ynglefuglenes reder om natten.

I år slog ynglefugle i store antal sig ned for at yngle i de rævesikre hegn på Blåvand Strand, Fanø Nordspids og Lakolk Strand på Rømø. De blot 2-5 hektar store hegn husede flere hundrede par havterne, dværgterne, klyder, store præstekraver og hvidbrystede præstekraver, og i år producerede de så mange unger, at vi fik den hidtil største ynglesucces i de ni år, [kystfugleprojektet](#) har eksisteret.

Det er således tydeligt, at selv små refugier til fuglene giver pote og at de er med til at sikre bestandene af en række jordrugende arter, som er under stort pres på de danske strande.

Forskere til fods og på cykel

En gruppe på i alt cirka 20 forskere og studerende fra universiteter i Danmark, Tyskland og Nederlandene besøger i denne uge i vadehavsområdet på begge sider af den dansk-tyske grænse. Og ret usædvanligt bevæger de sig rundt næsten kun til fods eller på cykel.

Der er tale om et forsknings- og uddannelsesprojektet med titlen TriWad Walk, og formålet er, at deltagerne skal få en dybere indsigt i relationer mellem menneske og natur i vadehavsregionen. Den langsomme bevægelse gennem landskabet skal give anledning til samtaler og individuelle indtryk i naturen, fortæller Nationalpark Vadehavets formand, Janne Liburd, der har været med til at planlægge projektet.

Torsdag skal deltagerne ud på en cirka 15 km lang vandretur. rundt på Rømø, og fredag skal de ligeledes gå cirka 15 km i Tøndermarsken.

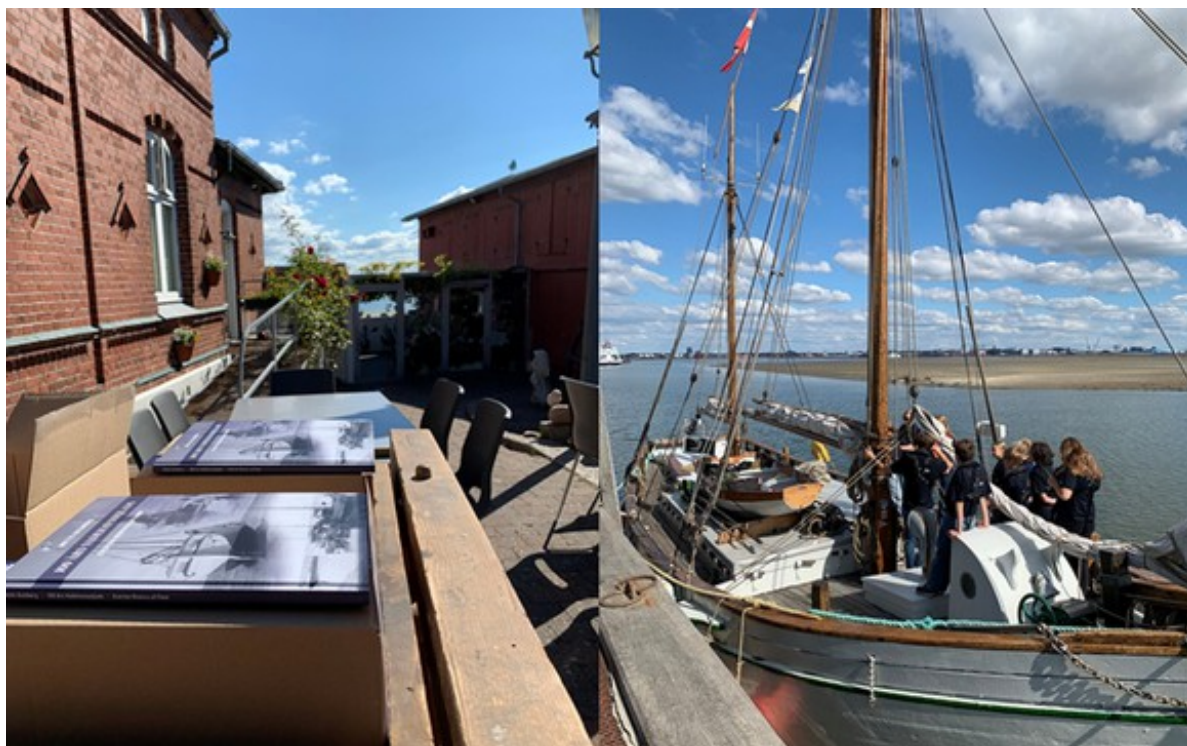
Alle interesserede er velkomne til at gå med på turene eller dele af dem. Læs mere på [nationalparkens hjemmeside](#).

Norlys hjælper verdensmålene på vej

Nationalparkskibet Vadehavet har i samarbejde med Vadehavets Formidler Forum og [Mit Vadehav](#), tilbudt skoleklasser i vadehavsområdet et undervisningsforløb, hvor eleverne har fokus på plast i Vadehavet. Det sker ud fra en præmis om, at eleverne aktivt skal bidrage til FN's Verdensmål - i denne sammenhæng især Verdensmål 14.1: "Inden 2025 skal alle former for havforurening forhindres og væsentligt reduceres, især forurening forårsaget af landbaserede aktiviteter, herunder havaffald og forurening med næringsstoffer". Eleverne skal foretage egne undersøgelser af, hvor slemt det står til i Vadehavet, for efterfølgende at komme med forslag til, hvordan Vadehavet bedst beskyttes fremover.

For at lave disse undersøgelser, har underviserne brug for udstyr, blandt andet måleudstyr. Frivillig Steffen Steffensen sendte i maj en ansøgning til [Norlys Vækstpulje](#) om midler til dette udstyr, og vi har nu fået den glædelig besked, at Norlys havde doneret midler til udstyret. Vi ser frem til at få mange spændende ture med skoleklasser og er meget taknemlige for, at Norlys har gjort det muligt.

100-årige Rebekka - fra gods til guld

En smuk dag i september blev en ny bog - "[100 års vadehavssejls - Everten Rebekka af Fanø](#)" - præsenteret af Foreningen af Rebekka af Fanø og forfatter af bogen, Mette Guldberg. De præsenterede med stolthed bogen om et skib, som tidligere sejlede med gods og i dag sejler med oplevelser og læring. Bogen blev præsenteret på Børges Plads, som er den gamle trælast på Fanø og stedet, hvorfra Rebekka sejlede gods. På den måde blev fortid og nutid kædet sammen på fineste vis.

Rebekka blev bygget i 1921 og sejlede ud fra Fanø frem til 1938. Herefter hun kom til Sjælland og havde nær endt sine dage som vrage i Københavns Nordhavn. Men ihærdige Fannikere fik Rebekka tilbage til Fanø og efter mange års nænsom restaurering sejler hun i dag med blandt andet skoleelever fra Fanø Skole.

Bogen kommer omkring Rebekka og sejls i Vadehavet. Fanøs borgmester, Frank Jensen, som deltog i bogudgivelsen, kunne med stor lettelse konstatere, at historien om hans "mand over bord"-oplevelse ikke var kommet med i bogen. Skulle du have lyst til at læse bogen, kan den købes hos [Fanø Skibsfarts- og dragtsamling](#) eller online via [Esbjerg Byhistoriske Arkiv](#).

Klædt på til opgaven

Da Mit Vadehav - nationalparkens undervisningsportal - i sidste uge afholdt de årlige kurser for lærere, var budskabet om, at Vadehavet er *nationalpark* for alvor forstået. Deltagerne kom derfor ikke kun fra de fire Vadehavskommuner, men også fra Vejen, Aabenraa og ja, helt fra Faxe Kommune. Vadehavet og nationalparken er nemlig for alle – og derfor et glimrende område at tage til, når fx ens klasse skal på lejrskole. Med et heldagskursus om de mange muligheder for at inddrage Vadehavets natur og kultur i undervisningen må lærerne også siges at være godt klædt på til opgaven.

Mit Vadehav afholder årligt kurser for både lærere og pædagoger. [Hold øje med hjemmesiden, hvor kurserne for 2023 bliver slået op.](#)

Det sker i Nationalpark Vadehavet i 2022

- 27. september - grundkursus for nye [nationalparkpartnere](#)
- 28. september - [Wadden Sea Forum fylder 20 år](#)
- 15., 22. og 29. november - [Stjerneguidekursus Mandø](#)

Guidede ture og arrangementer i [de kommende måneder](#) kan du blandt andet finde på vores hjemmeside.

Vidste du at:

- [Museet Ribes Vikinger](#) er i gang med en fornyelse og skifter navn til RIPA?
- du kan tage din klasse med på historie-skattejagt på egen hånd ved Sct. Clemens kirke på Rømø? [Find skattekort og poster på Mit Vadehav](#)
- Friluftsrådet har udgivet en rapport om [hvordan du styrker børns naturdannelse?](#)
- du kan kombinere teater, natur og bevægelse via [en fortælling om Blanke Hans?](#)
- [Naturcenter Tønningård har et årligt hundetræf](#), som blev til med tilskud fra Nationalpark Vadehavet?
- efterår er lig med [strikkecafé i Tønder](#) med mange spændende foredrag?
- der afholdes [Stjerneguidekursus på Mandø i november?](#)
- Vadehavets Formidler Forum havde en [fantastisk fællesdag i september?](#)

Fotos: Sort Sol: Lars K Detlef; Juvre Engsø-besøg: John Frikke; Bålmad: Peter Saabye Simonsen; Sundhedswerkshop: Anne Husum Marboe; Dværgterne og unge med en (snart spist) fisk: Bjørn Frikke; TriWad Walk: Jens L Hansen; Skoleelever på "Vadehavet": Jens L Hansen; Rebekka af Fanø: Alette Houtman; Lærerkursus: Helle Hovmand-Rasmussen; Blåvandshuk: Morten Skovlund; Skestork: Lars Knudsen

Nationalpark Vadehavet opbevarer din mailadresse til brug for udsendelse af nyhedsbrev og den bliver hverken videregivet til andre eller brugt til andre formål.

[Læs mere om Nationalparkens persondatapolitik](#) · [Klik her for at framelde dig](#)